

יום ראשון פרשת כי תבא תשע"ג (813)

היום יו"ד של הרה"ק הרבי ר' שמחה בונם מפשיסחא בן הרה"ק רבי צבי הירש זי"ע (י"ב אלול ה'תקפ"ז)

כתוב (דברים יח, יג) יתמים תהיה עם יהוה אלהיך, ויש לדעת עד כמה צריכים להיות תמימים עם ה'! אלא לומדים 'מפרה אדומה' שכתוב שם 'אדומה תמימה', וההלכה היא, ששני שערות שחורות פוסלות אותה, אבל כאן 'עם ה' אלוהיך' אפילו שערות שחורות פוסלות, וצריך להיות תמים עם ה' אלוהיך בשלימות בלי כל חציצה, (מן הבית ישראל גור בשם ר' בונם מפשיסחא)

הוספה בענין שאילת עצה מהצדיקים

הבהרה: הותר לבקש עצה מהצדיקים, אבל לא הותר לשאול על העתיד את הצדיקים, אף שיש צדיקים המתיימרים לומר שהם יודעים את העתיד, אסור לשאול על זה, והשואל עובר על 'תמים תהיה עם ה', שאם הקב"ה ירצה לגלות העתידות ישלח נביא ורק בדרך נביאה מותר לגלות עתידות, וכך כותב (הבעל התניא) על השאלות שהן כעין נביאות ששואלים אותו: 'אהובי אחי רעי, מאהבה מוסתרת, אומר אני לכם תוכחת מגולה, לכו נא ונוכחה מש"כ, (דברים לב, ז) וְזָכַר יָמוֹת עוֹלָם בֵּינוּ שָׁנוֹת דּוֹר וָדוֹר שֶׁאֵל אֱבִיךָ וְגִנְדָּךְ וְיִאֱמָרוּ לָךְ, האם הייתה כזאת מימות עולם, איזה מצאתם מנהג זה באחד מכל ספרי חכמי ישראל, הראשונים, והאחרונים, להיות מנהג לשאול כדת מה לעשות בענייני העולם הגשמי, אף לגדולי חכמי ישראל, כתנאים ואמוראים אשר כל רז לא אנס ליה, נהירין לן שבילים דרקיין, רק לנביאים ממש אשר היו לפנים בישראל, כ'שמואל הראוה' אשר הלך אליו שאלו לדרוש ה', על דבר האתונות שנאבדו לאביו, כי באמת כל ענייני אדם, לבד מדברי תורה ויר"ש, אינם מושגים רק בנבואה, ולא לחכמים, (בעל התניא אגרת הקדוש פרק כב)

והוסיף תלמידו על המכתב ואמר: ר' שניאור זלמן אומר שהוא עסוק כל היום באנשים הניצבים עליו מבוקר עד ערב, ויתקבצו אליו כל איש מצוק ומר נפש, ושואלים ודורשים מאיתו בכל דבר קטן וגדול, כאשר ישאל איש בדבר האלוהים, הלא גם באורים אינם נשאלים גם בנביאים, גם בחלומות, לא כאלה חלק יעקב להטריח בדברים קטנים, ומוסיף עוד: גם בימי האדמו"ר זצ"ל, לא ראיתי נוהגים כך, והיו נוהרים מאוד, איך ומה לומר, ומה לא יכבידו עליו, וכל המעשיות ממספרים מפני שנתקבצו יחד דרך סיפור, הנדמה בעיניהם שהיו לתלמידים, אנכי הידע, ועד שלא היה סיפור כזה, כי אם באקראי, פעם בשנה או בשמיטה, כי לא נביא היום יקרא, לראות מה למעלה, מה למטה וטרדות עניינים, מכלה ימים, מבלה זמנים, ממה נפשך אם יש בטחון לאדם, אינו מטריח צדיק, ואם אין לו בטחון, כבר איתא (בבבא נ: עה"כ) (ישעיהו נ, י) 'אשר הלך חשכים ואין נוגה לו', (רש"י) 'אשר עתה הלך למקום חשך אשר ימנע עצמו מלהשכים לפתחי: ע"כ, המילה לו היא תורה, ויר"ש, ולכן אומר לחסיד 'שמור רגלך' להתקרב לשמוע דברי אלוהים חיים ויר"ש מהצדיק, (פרי הארץ מר' אברהם קאליסקער מכתב לד)

כלומר הצדיקים תפקידם להדריך דרך בעבודת השם, ולפעול ישועות בתפילתם אבל אין להטריח אותם ולבקש מהם לגלות עתידות,

שיטת מח-אחד (one brain)

סיפור: שמעתי מבנו של הרה"צ דניאל פריש זצ"ל בעמ"ח 'מתוק מדבש' על הזוהר הק', שהייתה לו 'דלקת פרקים' חמורה, עד שלא יכל ללכת, ואמר לו שיש בסין מרפאה שבכוחה לרפאותו, ונסע לשם עם ידיד, שגם היה צריך לרפואה זו, הידיד נכנס לרופא ויצא בריא, ואח"כ נכנס ר' דניאל, ונשכב על המיטה, וראה שהרופאים מלחשים כל מיני לחשים, ומנסים לרפאותו ולא מצליחים, שאלו אותו: מה הוא חושב כל הזמן, וענה להם: מה עניינכם מהם מחשבותי, אמרו לו שצריך למסור מחשבתו להם, שבמחשבתו מתנגד לשיטתם, הם והלך מבלי להתרפאות, שאל אותו חבירו מה היה שם, אמר שחשב כל הזמן מהקב"ה, ואם מחשבה זו מפריעה לרפואה אינו רוצה להתרפאות ע"י רפואה זו, וכלל זה נקוט בידך: כל רפואה שצריך האדם למסור נפשו ומחשבתו לרופא, בשעת הרפואה, ואינו יכול לחשוב מ'אין עוד מלבדו', צ"ע גדול ע"כ, ומסתמא אסורה, (פנים מאירות ח"א סימן מו)

•

ביום שישי שעבר חל יו"ד של הרה"ק ר' פינחס מקארץ זי"ע בהרה"ק ר' אברהם אבא זי"ע (י' אלול תקנ"א)

דעתו כלפי הכשפים והמכשפים: הרה"ק היה מקפיד מאוד על אלו המחזורים להתרפות מן הכומר מן הגויים, וכמה פעמים שמעתי ממנו שהיה מקפיד מאוד לא לקחת עשבים מן הגויים, כי כל מה שיש להם מלא כשפים, ואמר מרגלא בפומיא של האנשים המקבלים רפואות מהנ"ל, שמזיקים לבעליהם ולבניהם, ופעם אחת צעק: ה'מבלי אין אלוהים בישראל! וגם אמר: שאי אפשר שיעשה שום רפואה אמיתית לל, וכך דרך רפואתם, שיש חולשה באדם שהיא טומאה, והם מכניסים בתוך האדם טומאה גדולה מזו, ומחמת זה בורחת הטומאה האחרת, אבל אח"כ תתגבר הטומאה הגדולה, על האדם והרחמן יצילנו, ופעם אחת אמר, שהוא רואה על אנשים, שמקבלים רפואות מהנ"ל, שפניהם משתנות לפי ראות עיניו, (אמרי פינחס שער ז)

וכך כותב בעמח"ס 'אמרי פנחס' ששמע מדודו שהיה בבית ר' פנחס מקארץ כשהגיעו אליו הרה"ק ר' נחום מטשערנוביל והר"ר שלום מפרוהוביטש זי"ע שהיה רך בשנים, ונכנס אדם עם בתו החולנית, לאחר שהיו אצל כמה וכמה רופאים, וכמה מכשפים, וכמה בעלי שמות, שאל ר' פנחס האם אתם קודם הולכים לכל מיני המכשפים? ואז נזכרים להגיע אליו!! והתחננו שיתן להם רפואה, אמר שתוריד כל הקמיעות והכישופים מגופה, ותשאירם מחוץ לדלת, הורידה, ונכנסה לבית, והתרגול שהיה בבית קרא, אמר ר' פנחס: עוד לא הורידה העפר מהגרביים, שהמכשפים היו מכניסים עפר לגרביים, שאל ר' נחום מטשערנוביל את ר' פנחס כיצד ידע ע"כ: אמר שהתרגול גילה לו,

בשנת תשל"ג שאלו שאלה זהה, לבעל ה'מנחת יצחק' זי"ע, ולבעל 'שבט הלוי' שליט"א (ח"ג סימן קז), ולבעמח"ס 'בצל החכמה' (ח"ג סימן לט), וכן לר' משה פיינשטיין זי"ע, וזה נוסח השאלה: זה עתה הגיעה הידיעה שיש רופא בפליפני בעיר מאנילוס, כומר שמרפא לכל החולאים ולכל הנגעים, והוא עושה ניתוחים בלי סכין ניתוח, ותופר בלי חוטים, רק בידים גלויים, דבר שלא ניתן להאמין, אבל עובדה היא, וכבר ריפא אנשים לאלפים, בדרך זה, והכל בלי שום מכשירים, או סמי רפואה, רק מחפץ בעושי, ואחר שחתך, הוא מחבר את החתך באופן הנ"ל, בלא כלום, שמעבר אצבעו על מקום החתך, איזה פעמים, ואח"כ לא ניכר עוד במקומו, אפילו שריטה אחת ונראה לעין כל, ע"כ, והשאלה הייתה אם לחולה מסוכן מותר ללכת לאותו כומר להתרפאות, שאינו ידוע מהי דרכו אם ע"ז או כישוף,

בעמח"ס 'בצל החכמה' אמר שהדבר אינו יכול להיות, ואינו באמין בכל, לכן מתיר, (בצל החכמה)

בעל ה'מנחת יצחק' מבאי פפוליס ומהלכים שונים בעניין, ומביא שהיו נוהגים בחו"ל, כשהיה חולה מסוכן, שהיו קוראים לנוצריה שתלך להביא עפר מבית הקברות הנוצרי, והיו שמים העפר על החולה, והיה מתרפא, והיה סגולה בדוקה, ומעתיק כל המקומות שהתעסקו בעניין זה, ומסיים, שאסור ללכת להתרפאות במקום שכזה, ומסיים נכתב בצידו, כל הנ"ל כתבתי להשואל ר' יצחק אייזיק טורנער, ואח"כ קיבלתי מכתב מר' מאיר כ"ץ, השואל את בעל ה'שבט הלוי' שצירף מכתב מהכומר, שכותב על דרך רפואותו, וכותב שהוא רק אמצעי מהאדון, וכוח האדון, נכנס בתוכו, וזה בכח אמונה ב'אותו איש', ממילא אמרתי כמה גדולים דברי החכמים שאסור להתרפא מכומר שלא כדרך אפילו בפיקוח נפש, שכל מעשיהם לע"ז והקב"ה ישלח רפואה שלימה לכל חולי עמו בית ישראל, (מנחת יצחק)

בעל 'שבט הלוי' כותב, שצריך לחקור אם אומר לחשים ותפילות לפני שנכנס למקום הרפואה, שאז ודאי אסור, אולם אם נתברר שאינו אומר כלום, אולי הוא מין ממיני הכישוף, או אחיות עיניים, מכל מקום אינו רוצה לומר, לא איסור, ולא היתר, ובכל אופן טוב לא ללכת אחר דברים כאלה, וצריך להיות תמים, כמובא באו"ח סימן תרס"ד, וקשה להאריך בדברים אלה, (שבט הלוי)

הרה"ג ר' משה פיינשטיין זי"ע, היה מחמיר בעניין מאוד, (אגרות משה)

סיפור נורא שהיה מספר הרה"ק ר' פנחס מקארץ זי"ע, בכל שנה בפורים, בעיירה אחת היה כומר רשע, שונא ישראל ומכשף, שהיה נוהג להשתכר בפונדק, שהיה בבעלות יהודית, פעם ביקש היהודי לכוזר שילמדו ממיני הכישוף, ושאל כמה רוצה שישלם לו ע"כ, אמר: שאחרי ג' שנים שישתה ביקנס בפונדקו, ילמדו כישוף, והיה אחרי שלושת השנים, ביקנס שילמדו, אמר לו הכומר תפוס בחגורתך, והגיעו למקום רחוק מאוד ברבע שעה, והניחו על הר גבוה, ואמר שמשאירו כאן

וכאן ילמדו אותו כוחות הכישוף ונעלם הכומר, ואחרי זמן שלא ראה כלום, ראה שההר מוקף בנחש ענק, אשר כמוה לא נראה עוד, וכבר התחרט מכל העניין, והבין שאינו נמצא באדמת קודש, והנחש מתחיל לדבר אליו וצועק אליו מה אתה עושה כאן, אמר לו שבא ללמוד חכמת הכישוף, שאל אותו הנחש מאיזה מדינה אתה, ענה לו, אמר לו **תשכח מאיזה מדינה אתה**, ושכח מאיזה עיר אתה, ומהוריד, ושכח מעמד שאתה יהודי, ואחר אמר לו שכח מאלוקיך, אמנם יהודי נשאר יהודי גם במקום השפל ביותר ונידלקה הנקודה היהודית שבתוכו, וצעק מאלוקי לא אשכח, והתחיל לצעוק 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד', והנחש איים עליו ואמר לו שהוא נמצא בידהם הסמאות, ויכולים לעשות עמו ככל העולה על רוחם, ולא נרתע וצעק עוד 'שמע ישראל', והנה הוא רואה שמגיעים 'מחנות' וקבוצות של חיות, והמשיך לצעוק עוד 'שמע ישראל', ופתאום נעלם הכל, וחזר ומצא עצמו ליד בית ואינו יודע הדרך לביתו, והלך להיכן שנשאו רגליו ואחרי שלוש שנים הגיע לביתו, ובא אל הכומר וצעק אליו, למה רימתיני, כך מלמדים כישוף?, אמר הכומר שראה שהוא מכשף הרבה יותר גדול ממנו, שבשלושת השנים, ראה אותו בכל יום נוטל ידיו בבוקר, ובנטילת הידיים ראה שנופלים מאצבעותיו אלפים ורובבות קליפות וחיצוניות, וכן הניצוצות שעוזבים אותו כשמלביש חציצת, מכל אלו הבין שהוא מכשף גדול כ"כ, לכן לקח אותו לטורש הקליפות, אולי שם יוכלו ללמוד דבר שאינו יודע, בא היהודי וסיפר הסיפור לר' פנחס מקארץ, והיה ר' פנחס נוהג לספר הסיפור בכל שנה בפורים, (אמרי פינחס)

יום שני פרשת כי תבא תשע"ג (814)

היום יו"ד של הגה"ק ר' יוסף חיים בן אליהו זצוק"ל

בן איש חי' (י"ג אלול ה'תרס"ט)

כתוב (בראשית יג, א) ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה. **ב** ואברם נבד מאד במקנה בפקס ובגבה. **ג** וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה (אהלה) בתחלה בין בית אל ובין העי. **ד** אל מקום המצבה אשר עשה שם בראשונה ויקרא שם אברם בשם יהוה. **ה** וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן וקרן ואהלים. **ו** ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו. **ז** ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והקנעני והפריז אז ישב בארץ. **ח** ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מרעה ביני וביןך ובין רעי ובין רעיד כי אנשים אחים אנחנו. **ט** הלא כל הארץ לפניך הפךד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאלה. ע"כ, זה רמז לבניי וליציה"ר, לוט הוא היציה"ר, להיכן שהולך אברהם הולך לוט, אברהם מצליח, ולוט אף הוא מצליח, כך הולכים מחג הפסח, מיציאת מצרים וילך למסעיו, עד שבא מצב של ריב, ואברהם אומר ללוט, 'הפךד נא מעלי', זה רמז לחמישים ואחד (כמנין נא) הימים שבין ר"ח אלול להושענא רבה, שבהם מבקש אברהם 'הפךד נא מעלי', בימים אלו שתלויים בהם הוראת כל השנה כולה 'הפךד נא מעלי אם השמאל', אם אלך בימים אלו משמאל 'ואימנה' ואתה תלך לימין, תגבר עלי במשך כל השנה ח"ו, ואם הימין' אם אלך אני לימין 'ואשמאלה', ואתה לשמאל אגבר עליך במשך כל השנה, (אדרת אליהו)

המשך ענין שיטת 'מחא אחד'

הקדמה: כתוב (דברים יח, י) 'לא נמצא בך מעביר בנ ובתו בָּאֵשׁ קֶסֶם קְסָמִים מְעֻנָּה וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף'. (רש"י) "קסם קסמים" - איזהו קסם האוחז את מקלו ואומר אם אלך אם לא אלך וכן הוא אומר (הושע ד) עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו, ע"כ, דברי רש"י צריכים ביאור,

הרמב"ם (ספר המצוות מצווה הל"א) מבאר את האזהרה שהזהירו מלקסום, כלומר: לעורר את כוח ההשערה במין ממיני העוררות, לפי שכל בעלי הכוחות המגידים מה שיהיה קדם היותו - לא יתכן להם דבר זה אלא מפני שכוח ההשערה שלהם חזק ויארע על פי רוב כפי האמת והנכון;

לפיכך מרגישים מה שיהיה, ויש להם יתרון זה על זה כמו שיש לכל בני אדם יתרון זה על זה בכל כוח מכוחות הנפש.

והכרחי הוא לבעלי הכוחות השערתיים האלו לעשות איזה מעשה כדי לעורר בו את כוחו ולעודד את פעלתו. ע"כ,

כלומר: שמסביר את הלאו של 'קסם קסמים', 'היא שהזהירו התורה מקסם, כלומר שיניע כוח הדימיון במין ממיני ההנעה, כי אלו בעלי הכוחות כולם, המגידים מה שיתחדש, קודם היותו, יתאמת להם, זה בהיות כוח הדימיון שלהם חזק, ודבריהם מתקיימים ברוב, ולכן הם משערים במה שיהיה, ויהיה להם יתרון זה, כיתרון מעלת אישי האנשים קצתם על קצתם בכל כוחות הנפש, ואי אפשר לאחד מאלו בעלי הכוחות הדימיוניות להוציא דמיונם מעומק הכוח אל הפועל, מבטלי שיעשה מעשה, ופעולה אחת מהפעולות שבכך יניע כוחו, ויוציא לאור פעולתו,

והנה מהם מי שיכה במטה ומכה הכחות תכופות וצועק צעקות משונות ובכך הוא הוזה במחשבתו והוא מביט לארץ זמן ארוך וראיתי זה פעמים בסוף המראה ומהם ישטח החול ויעמיד בו תמונות וזה הרבה מפורסם במערב, ומהם מי שישליך אבנים דקים ביריעה מעור ויארץ לעיין בהם, ואח"כ יספר דברים, ומהם מי שישליך איזור עור ארוך ומסתכל בו ויודע נסתרות, והכוונות בכל אלו המעשים להניע כוח המתאווה בו, אבל לא שעושה הפועל בעצמותו יעשה דבר או יורה על דבר, ובוזה טעו ההמון כי הם בעבור שהצדיקו להם קצת אותם הסיפורים יחשבו שאלו הפעולות יורו על מה שיהיה,

עכ"פ כל מי שעושה אחת מאלו הפעולות שמעורר הדמיון וזולתו ממה שילך בדרך יקרא קוסם, וזהו מה שאמר הבורא 'לא ימצא בך קוסם קסמים' ולשון ספרי שמביא רש"י 'איזה קוסם זה האוחז מקל בידו וכדו' זה המין היה ידוע בזמן הספרי,

כן הוא הדין בכל דור ודור כשיתחדש מין ממיני ההנעה, הכל בכלל 'לא ימצא בך קוסם קסמים' והעובר על לאו זה יעשה אחת מאלו הפעולות חייב מלקות ארבעים כלומר הקוסם שהוא מגיד, וכבר התבארנו משפט מצווה זו, במס' סנהדרין, (רמב"ם ספר המצוות מצווה ל"א מצווה ל"ה)

ומוסיף הרמב"ם (במורה נבוכים חלק א' פרק לו) 'יש אנשים שיש להם שלימות שעל ידו יכולים להנהיג אנשים אחרים ויש שיכולים להנהיג רק עצמם', באדם יש כוח העיון וכח המדמה ואם מקבל אדם שפע עליון על כוח העיון הוא חכם, או שיש שיקבלו השפע על כוח המדמה ואלו יוכלו להיות מנהיגים מדינות או להיות קוסמים ומנחשים ובעלי חלומות אמיתיים וכן יוכל לעשות פליאות ומלאכות נעלמות, (רמב"ם)

והנה כוח הדמיון משמש אותנו אף לדברים טובים כגון בחודש אלול יכול אדם לבחון את עצמו ודרגתו אם יכול לצייר שם 'הויה' לנגד עיניו בקלות ואם יכול לציירו באותיות זהב מדרגתו גבוהה עוד יותר והוא שלם ומושלם, (כתבי האר"י)

שהתורה לא אסרה להשתמש בכוח הדמיון אלא לעשות פעולה לחזק הדמיון וע"י זה לדעת עתידות,

ואח"כ כותב הרמב"ם (בספר מדע, הל' ע"ז פרק יא הלכה ו) איזהו קוסם זה העושה מעשה מכל מיני המעשים כדי שתפנה מחשבתו מכל הדברים עד שיאמר דברים שעתידים להיות או דברים שראוי לעשות, ומלהרו כמך, (רמב"ם)

ועוד פירוש בעניין כותב הבית יוסף: יש כשיוצאים לדרך לוקחים קיסמים מעץ, ומקלפים צד אחד, ומצד השני מניח הקליפה, ולוקח קיסם אחד, וזורקו על הארץ, אם הקליפה עולה למעלה, הסימן הוא 'איש', וזורק קיסם נוסף אם עולה לו הלבן כלפי מטה הסימן הוא 'אישה', אם יצא קודם איש ואח"כ אישה זהו סימן טוב, והולך לדרך ויעושה המעשה שחפץ לעשות, ואם יצא הפוך קודם 'אישה' ואח"כ 'איש' אינו יוצא לדרך, ואם הקליפה עלתה למעלה בשניהם או מכסוף הלבן למעלה בשניהם, דרכו בינונית ועדיין עושים כן בארץ 'אשקלובניה' וע"ש הקיסמים נקרא קוסם קסמים, ' כלומר אין כל קשר של קסמים לדמיון, (סמ"ג)

הרה"ק ר' חיים קנייבסקי שליט"א, אמר לגבי אלו האומרים שיש הבדל בין עתידות, הווה, ועבר, שאין כל נפק"מ ביניהם, והכל בגדר האיסור, ויש לו ע"כ כמה ראיות, ומביא לשונות שונים בגמרא, (גיטין סח:) 'כי חזיתיה להווא קסמא דהוה קסים אחיכת אמר ליה דהוה יתיב אבי גזא דמלכא לקסום', ורש"י 'יקסום ויתודה על מה שיש תחתיו', ואין כאן כל עתידות ונקרא קסמים,

ועוד מביא ראה (ש"ע י"ד סימן קעט) מחלוקת הרא"ש והרמ"א אם מותר להשביע שדים לגלות מי היה הגנב, הרמ"א אסר, והרא"ש מתיר, הבית יוסף מבאר שהמחלוקת היא, אם שדים היא כישוף, או לא, וכן בה'לבוש' (סימן קע"ט) מפורש שאסור לשאול לא בעבר לא בהווה ולא בעתיד הכל אסור, (הגאון הרב ר' חיים קנייבסקי שליט"א)

מרבית היתר יוסף מביא בשם רבינו ירוחם: 'ונראה כמו כן העושים נקודות בכתב או בחול כל היוצא באלו הדברים', (נתיב יז חלק ה' דף קנ"ט)

בתימן היה גדול בשם, הרב שלום שבזי, בעמח"ס 'גורל החול' ואולי היו באים כל אנשי העיר, לשאול עתידות, והיה מתרץ היתר, שהיה שם ישמעאלי שהיה מגלה עתידות, וכדי שלא ילכו לשאול את אותו, ישמעאלי עתידות היה מגלה עתידות,

גורל החול:

גורל החול אשר יסדו הרבי בחכמתו, והוא יוציא את שאלותיך אשר אתה שואל בס"ד: קודם כל, תעשה ארבעה שורות נקודות, מבלי מספר, רק תכוון בשעת כתיבת הנקודות בשאלת השואל ומחברים כל שני הנקודות, וכך עושים לארבעת השורות, אם יוצא שבשורה הראשונה, נשארה נקודה לבדה, ובשאר השורות לא נשארו נקודות לבדן, אלא כולם

מחוברים נקראת נשיא, ראש, וכך יש ששה עשר צורות, שהם תשובות, שיכולים לצאת, אם יצא 'נשיא ראש' התשובה היא הצלחה בכל מה ששואל, וכי' וכו', האבן עזרא סבר שיש בדבר אמת,

- ה'בן איש חי' מסביר את מהלך גורל החול: 'והנה דאחר אשר תמו דורות הנביאים, ופסקה נבואה ורוה"ק, ונשתכחה מן הדורות אחר שנים מרובות, באו הפילוסופים והכחישו הכישוף, כי זה דרכם כל דבר שאין רואים אותם בחוש לעיניהם, אין מאמינים בו, וכאשר הכחישו בכמה וכמה דברים, הכתובים בתורה, אשר אצלם נחשבים דבר זה שאי אפשר להיות כן בעולם, אמנם עתה אנחנו רואים, יבשו ויכלמו המכחישים' שנתחדש דבר חדש באירופה, ושאר מקומות, ואינו זמן רחוק כי הרוצה להביא רוח אדם שנפטר מכבר, יביא כסא אחד לפניו, ומביטים בכסא, ובהבטה זו מעורר הדמיון, ומצמצם מחשבתם, ואינו מסתכל בדבר אחר, ואח"כ מתחיל הכסא לנוע, ומניע רגליו ואלו ההנעות ההכאות, יש בהם סימנים המורים על אופנים שונים, כי כוח המחשבה ישרה, על הכסא, וישוב תשובה לשאלה,
- ויש עושים באופן אחר שמביא אדם אחד לפניו, ונרדם אותו אדם ועונה תשובות מתוך תרדמתו, (היפנוזה בלע"ז), וזה כוח גדול ומפורסם, ויש ספרים ידועים המדברים בעניין כבד, עניין זה בדוק ומנוסה, ופה עירנו היו עושין אחד או שניים אנשים והפסיקו, כיון שהעושה זאת נחלש, ויתפלא אדם בדבר זה איך יקח, אכן טעמו ועיניו מובן לכל משכיל, והוא כי המחשבה הוא רוחנית, ואדם ע"י הסתכלותו בדבר אחד, שמעמיק במחשבתו, באותו דבר שולח חלק מנשמתו ורצונו ומחשבתו לרוח אותו אדם, שנפטר שהוא מכשף, ומתחברים הנשמות, ואז הכסא מתנועע, ומבינים שהנשמה הגיעה, ושואלים אותו שאלות, ועונה תשובות בהכאות, וכן העושה עסק באופן השני, שהוא בן אדם הנרדם לפניו, ששולח מחשבה לנרדם, ומעורר בכך מחשבתו, וכדו' ויש בדבר עניינים ארוכים, שאי אפשר לבררם ולפרשם פה,
- ודע כי הידיעה ששיג אדם ע"י אופנים הנזכרים, לפעמים יש שקרים באלו, ואם ישאל אדם על קץ המשיח, עונה שדבר זה נמנע תשובתו, וכן אם ישאל על ענייני עוה"ב, ישיבו לו שדבר זה נמנע תשובתו, ואמרת אנא עבדא כי עניין זה, הוא ממש כמו 'גורל החול' האמיתי, המיוחס לאברהם אבינו, שעניינו הוא :
- שאדם יעשה ארבעה שורות של נקודות בקולמוס, על הנייר, בלי מספר ידוע, אלא כאשר יעלה מאליו, ורק צריך בעת שיעשה הנקודות, שיכוון במחשבת השאלה, אשר הוא שואל כמו שהוא, ע"פ הכלל הידוע שע"י כן עונה תשובות, ומאלו הצורות יבין דברי התשובה לשאלתו, **כי הניקוד על ארבעה שורות, יעשה כמה פעמים, יש אין עושים שורות בקולמוס בדיו, אלא בחול**, (ע"כ נקרא גורל החול) **ובהם יבינו אותיות של התשובה, כי בעת שתשוב העץ בחול, הוא מכון במחשבתו שאלתו, ובמחשבתו שחושב הוא שולח כוח מחשבתו בנקודות, המה אשר מנקד, וע"י אותו חלק המחשבה, ימצא בנקודות ההם דבר תשובתו, ואמרת כי ידועות עניינים אלו היו מקדם קדמותו בזמן הנביאים, ועל אלו אמר הנביא הושע (הושע ד, יב) עמי בָּעָצוּ וְשָׁאֵל וּמָקָלוּ לֵגִיד לוֹ כִּי רוּחַ זְנוּנִים הִתְעָה וַיִּזְנוּ מִתַּחַת אֲלֵהֶימָה' שְׁע"י כוח המחשבה יתנועע המקל, וירמוז בתנועותיו דברי התשובה, על השאלה ששואל השואל, ואם היה אדם אחד לפני שנים, היו אומרים שזה דברי הבל ורוח, אך עתה בעל כורחו צריך להודות לפירוש זה, נמצא הכל רמוז בתורה, הפוך בה והפוך בה', (בן איש חי הלכות תשעה באב)**
- **היוצא מכל הנ"ל: רבינו ירוחם והרמב"ם** סוברים, שקסמים היא הוצאת ידיעה מהצד השני של המוח, לדעת הרמב"ם ע"י היפנוזה והרדמה, ולדעת רבינו ירוחם ע"י מעשה גורל החול, פסק הבית יוסף ע"כ, שהוא איסור דאורייתא,

עקרון שיטת מוח-אחד ופעולתה

- לאחרונה נתפרסמה שיטה שדרכה אפשר לקבל תשובות מה'ית מודע', ישנם אנשים הסובלים מאלרגיות, או מפחדים וכו', שיטת 'מוח-אחד' מתיימר לרפאות דברים אלו, לדוג' יש אדם ה'אלרגי' לתפוז, השיטה סוברת שאין זה כיון שהוא מסוכן לגופו, אלא כיון שבקטנותו האדם עבר טראומה מהתפוז, וה'ית מודע' דוחה את התפוז מהגוף, וגורם לתופעות הלוואי של האלרגיה, השיטה מתיימרת לגלות את הטרומה, ישנן ג' קבוצות של מטפלים בשיטה בדרגות שונות:
- א' המטפל נוגע ב'שריר יד האדם', ושואלים דרך השריר ומקבלים תשובה, לדוג' כשרוצים לדעת מתי ארע הדבר, המוח המדעי השכלי של האדם אינו יודע, אבל ה'מוח חכמה' יודע, ע"י לחיצה בשריר אפשר להוציא תשובה מהמוח: שואלים את האדם האם דבר זה ארע בגיל חמש, אם האדם

עונה תשובה שלילית, והתשובה אינה נכונה, ירגיש המטפל 'שריר רפוי', אם התשובה נכונה ירגיש 'שריר מתוח',

- ב' האדם בעצמו אינו עונה תשובות, אלא המטפל מרגיש את התשובה, לפי רפיון השריר, ומתיחתו, כלומר שואל שאלה, ובדקים אם השריר מתרפה או מתמתח, ואם אין תשובה, יש כאלה המתיימרים לחזור לגלגולים קודמים, ולגלות התשובה, ויש המתיימרים לשאול על חודשי עיבור אותו האדם,
- יש מטפלים המגדילים לשאול, את השריר על דרך הטיפול המתאימה לו, ושואלים דרך הטיפול בעמוד פלוני, מתאימה לך או לא, ומקבלים תשובה ע"פ הנ"ל ומטפלים אף ע"פ זה,
- ג' מטפלים שאינם צריכים למטופל, ופועלים לפי השריר שלהם, המטפל יושב לפניו והם מתחברים במחשבתם ושואלים את השריר שלהם במקום את שריר האדם, ויש מטפלים שאף אינם צריכים למטפל בעצמו, אלא מתחברים אליו דרך תמונה, ויש כאלה שצריכים לדעת רק שם המטופל, תאריך לידה, וכו' כמה פרטים שעל ידיהם מתחברים במחשבתם ופועלים דרך השריר שלהם, הצד השווה שבהם: לפי דבריהם: מקבלים תשובה מהכוח התת מודע שבאדם, א"כ השיטה בעצם מגלה ידיעות ע"י מין ממיני הפעולות שנראית קסמים וע"כ אסורה באיסור גמור,

שיטת האוסרים

- הרב אלישיב זצוק"ל, כתב מכתב בשנת תשס"ז טו כסלו, וז"ל: 'אין היתר להשתמש ברפואות האלטרנטיביות, שיוסדם בפעולות כוחות לא טבעיים, ולא די בכך, שהעוסקים הללו לא מאמינים שהוא טבע, אלא צריך שכל עדת ישראל, יבינו שזה טבע, ואם אינם מבינים, אז זה קוסם קסמים, ומדרכי האמורי', (פסקי דין חלק י')
- הרה"ג מרן ר' חיים קנייבסקי שליט"א, פסק על השיטות המגיעות אלינו מארצות המזרח: שריבוי דריבוי מהם, הם ביטול תורה ויש פעמים שיוצא מהם דברים טובים, על שיטת ה'מטוטלת' וה'מוח-אחד' פסק ביטול תורה ולא יועיל, ולגבי נשים שאין להם איסור ביטול תורה פסק: 'דרכי האמורי',
- ר' דוד פינשטיין ור' ישראל בלסקי שליט"א, מגדולי ישראל שבחול"ל פסקו: השיטה נוגעת בע"ז ממש, ואסורה אפילו במקום פיקוח נפש, ואלהם הצטרפו וחתמו הרבה דיינים,

יום שלישי פרשת כי תבא תשע"ג (815)

- עוד בענין הקוסמים: 'זהו פיתוי היצה"ר לישראל' שראו שם הצלה מהם להתעשר מהם להצלחה וכיוצא, (רמ"ק)
- ע"פ הזהו"ק אסור ללכת למכשפים, אף בחולי שיש בו סכנה, שכל אלו הם מאבירי דע"ז, אבל ההלכה היא שזה אינה כע"ז, ויש הרבה מתירים לכל,

שיטת המתירים את שיטת 'מוח אחד':

- הרבי מאמשינוב שליט"א, התעמק בעניין, ולמד על כך, ופסק שאין בזה חשש איסור ומותר לכתחילה,
- הקדמה לשיטת המתירים: שטוענים שאם אדם, חווה דבר כלשהו, לפני שנים רבות, ונקלט במוחו תמונות רבות מאותו חוויה, אם ישאלו אותו אם הוא זוכר אותו דבר, לא יזכור, כיון שעברו שנים רבות מאז, אבל הזיכרון נמצא עדיין כל הזמן ב'ית מודע', ואם יראו לו תמונה, מאותה חוויה, יעלו הזיכרון מה'ית מודע' שלו כל הזיכרונות, וכבר איתא בגמרא (גיטין עא.) עדים צריכים להעיד, 'מפיהם ולא מפני כתבם', והכוונה מזיכרון העדים, ולא מפני מה שכתב בפרנס, וע"י הכתב מעיד, אבל אם ע"י מה שכתב נזכר בכל מה שהיה, וה'ית מודע' שלו צפה לו למעלה, נפסק שזה נקרא מהזיכרון, ומותר לעדות,
- **הסבר המתירים:** הטבע הוא: כשגוף אדם נמצא במתח, באופן טבעי שריירי הארוכים מקבלים יותר כוח, על חשבון השרירים הקטנים, הקצרים שבגופו, שריירי היד נכללים בשרירים הקצרים, לכן יד אדם מקבלת רפיון בזמן לחץ, בדרך הטיפול מראים לילד תמונות שונות, צורות וצבעים שונים, אם שריירי ידיו נרפות, כתוצאה מכך, סימן שנכנס בגלל התמונה ללחץ, ב'ישפת המומחים' והמקצועית מכונה התופעה, "חסימה אנרגטית", וכן פועלת גם 'מכונת אמת', ע"פ השרירים, אם נרפים או נלחצים, קובעים אם תשובת האדם היא אמיתית או שקרית,
- **הטיפול:** באדם יש 4 חלקים שונים, כמו מוח, ותזונה, ושואלים את השריר, אם התיקון הוא בחלק פלוני של הגוף, או בחלק אחר של הגוף,
- אחר הטיפול, בודקים שוב את השריר, אם מגיב אחרת, או נשאר אותו דבר, וממשיכים או מפסיקים את הטיפול לפי תגובת השריר,

- מטפלי מוח אחד מתיימרים לרפא את כל המחלות, שסוברים שאף כאשר הכליות (נייען) אינן עובדות, נגרם הדבר מפגיעה נפשית, ומתיימרים לטפל נפשית בדבר,
- צד ההיתר, נתפרסם באריכות בקונטרס 'פעמי יעקב' מביד"צ של הרב לנדא שליט"א בבני ברק, וזהו גם שיטת הרבי מאמשינו שליט"א, שהדבר פועל באופן טבעי ממש ומותר לכתחילה,

לגבינו האם מותר לפסוק בדבר זה כמתירים:

- דעת החזו"א בענייני הנהגת איסור והיתר בתורה: שכל ספק שנתעורר באיסור דאורייתא, יש כלל: 'בשל תורה הלך אחר המחמיר', ויש לעיין שאיתא (חולין מג): 'לעולם הלכתא כדברי ב"ה והרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה כדברי בית הלל עושה' (ושם ע"ב) הא גופא קשיא אמרת לעולם הלכה כדברי ב"ה והדר תני והרוצה לעשות כדברי ב"ה יעשה לא קשיא כאן קודם בת קול כאן לאחר בת קול, ע"כ, כלומר איסור לחפש 'קולות' או 'חומרות' בשניהם, ולנהוג כמקילים, כשבית שמאי מקילים לנהוג כבית שמאי, וכשבית הלל מקילים לנהוג כבית הלל, וכן להיפך, אלא לנהוג בחומרא ובקוליהן כבית הלל, או כבית שמאי,
- ומקשה החזו"א: אם 'בשל תורה הלך אחר המחמיר', אי"כ צריך תמיד להחמיר וללכת לפי המחמירים? אלא שלא אמרו הכלל אלא כשאין אחד מהם רבו שאצלו מברר כל ספקותיו, אך אם אחד מהם רבו, ואצלו מברר תמיד כל הספקות, הולך אחריו אף להקל, ורבו נקרא: כל שהוא קרוב לו, ושומע שמיעותיו תמיד, בכל המצוות, ובהם אם יש שני חכמים קרובים לו, רשות בידו לבחור חכם, וללכת אחריו בין לחומרה ובין ליקולא, ודין זה בין בחיי החכם, ואפילו לאחר מותו, כל שדיעות הוראותיו או הלכותיו מפי תלמידיו, או מפי ספריו רשאים להלך אפילו להקל בשביל תורה, ואפילו החולקים עליו רבים, (שביעית סימן כג סעיף קטן א)
- אי"כ לפי הנ"ל, מי שרבו תמיד מבין אלו המתירים, כאן גם מותר לו, ומי שאין הוא רבו, צ"ע אם מותר לו,
- הרה"ק ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א, כשבא אליו אדם שצריך חיזוק, מסתכל בכף ידו, ואומר שרואה שהוא חכם, אבל אינו אומר עתידות, והסתכלות זו, היא מלמעלה בלבד, ופעמים אינה בוודאי מה שכתוב בכף היד, שהמטרה היא לחזקו, וע"פ הרה"ק ר' ברוך ממעזיבו זי"ע, מותר אף לשנות מן האמת במקרים כאלה, וכן היו גדולי ישראל שידעו תורת כ"ף היד וכן תורת 'הפרצוף' ולא דוקא מצד חכמה, ופילוסופיה, אלא מצד 'הכרת פנים ענתה בו', ויש בעלי חושים לכך, ללא קשר לכישופים וקסמים,
- לגבי גרפולוגיה: גרפולוגיה היא חכמה טבעית, שרואים תכונות האדם מכתבו, והיה כבר אצל הקדמונים,
- פעם קנה אדם כתב ידו של הח"ח, ונתן לגרפולוג לפענחו, ולא אמר לגרפולוג שזה כתבו של הח"ח, בניתוח הגרפולוג עלה שהכתב מעיד על אדם שקרן, הראה את הניתוח לבעל היפני מנחם, ענה לו: וודאי שכן, שהרי המכתב הוא מכתב המלצה, שנעשה מכורת, ואם יבדק בכתבי המשנה ברורה יגלו בוודאי אדם בעל מידות מושלם במעשיו,

סיום הענין והשלמות:

- כתוב (במדבר כג, כג) 'כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ציונו צורינו לא תנחשו', בעונותינו שרבו כיום הזה מנחשים בישראל בודקים בעונות אומרים להזכיר במוצאי שבת שלא לאכול ביצים, או שלא לקחת אש שתי פעמים, כשיש חולה בבית, וכמה דברים שאין הפה יכול לדברם ועוברים על מצות מלכנו ועוד יש ניחוש ורב הוא ונוהג בין בני אדם אומרים יהיה לנו אורח ואין לך ניחוש גדול מזה ואמת ויציב הדבר וכמה בנו אדם ניסוהו, היא השטן הוא המטעה אותם כשרואה השטן שזה מנחש ואומר יפול האורח במים, אומר אלך ואפיל האורח במים הכל להטעות זה ויהיה מנחש, ואוי להם לעושים כך כי עוברים על כמה לאוים 'לא תנחשו' לא ימצא בך 'ובחוקותיהם לא תלכו' ועוד שעושים עדות התורה שקר, שבלעם אמר 'כי לא נחש ביעקב', אלא 'בטח בהקב"ה' והוא ירפך, ואין לנו ניחוש לסימון אלא מה שהתירו חכמים בהוריות יג',
- 'ולמען לא יהיה ליבך נוקפך, כשתראה או תעיין בספר, ויאמר אין אלו דברי חסידות, אל יעלה על ליבך ועל ישיאך מחשבותיך לומר כן, כי ספר זה ספר החסידים שמו כשמו כן הוא, ואתחיל ואומר: כי באבריו של אדם חקק הקב"ה כל מעשי האדם ומקורו, וברפפות איבריו יגיד עליו יוצרו כל המתועד לבוא עליו דבר יום ביומו, ולמוד לך מדבר אחד הרבה דברים כתוב (איוו לא, ד) 'וכל צעדי יספור' וכן כתיב (מלאכי ג, טז) 'אז נדברו יראי יהוה' איש אל רעהו ויקשב יהוה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו **ליראי**, יהוה' ולחשבי שמו' מכאן שצעדי האדם נגזר על האדם מלמעלה, ותעד לך שכן

הוא שאע"פ שאסור לנחש יש סימון, ואסור לומר לאחרים פן יחזיקו בניחושים, אם כף רגלו של אדם אחזהו החיכוך בלא מעלה שחין ואח"כ תנוח החיכוך, דע לך כי יש לו ללכת במקום שאינו יודע, ואפילו הוא אדם שאינו רגיל ללכת, אם אזניו יש לו לשמוע דבר החידוש, אם לשונו יש לו לדבר דבר שאינו יודעת אם החטמו יכעס וכדו, (ורב האי גאון מפרש הכל בספר הרפפות) מגיד החיכוך חידוש ואין מקרה בעולם, ומי עושה כל אלה, הקב"ה מגיד לאדם במעשה אבריו כל מה שיעבור עליו וידע אדם כי הכל גוזר הקב"ה, (ספר חסידים אות נט)

• והנה מביא יסוד נוסף: כיון שאדם נברא בצלם אלוקים הוא עולם קטן וכמו שיש רעמים בעולם פעמים יכול אדם להוציא קול מגורו, ופעמים פניו מאירות כבדק, כמו שיש החושים בכוכבים היודעים מהם עתידות כך יש אוצרות באדם: כשיש חיכוך לאדם בלא שחין, בלא כינה ובלא פרעוש בזה יודעים הבקיאים בחכמה הזאת עתידות, וכן בשרטוטי יד אדם ובתואר פניו יודעים עתידות, והחכמה הזאת היתה ביד הקדמונים ומן האחרונים נשתכחה, ר' יוחנן בן זכאי היה בקי לראות בתנועות הדקלים ומה היה יודע עתידות, (אורחות צדיקים)

• והנה ר' אביגדור הצרפתי כותב: 'לא תנחשו' אסור לנחש בחולדה בעופות ובכוכבים, 'לא תענונו' אחזי עיניים וכן פסק ר' אביגדור אסור ליתן לב ולעסוק בספר רפפות לרב האי גאון נדפס בסוף מקח וממכר,

• הרשב"ד בהקדמה לספר היצירה כותב: ר' יוחנן בן זכאי ידע חכמת כף היד ושיחת הדקלים, ואין זה אותה חכמה שיש היום תחת כל עץ רענן, ובספרים הפסיכולוגיים, אלא חכמה אחרת שקיבלה ר' יוחנן מרבו ורבו מרבו עד יהושע בן נון שקיבל מפי משה, וחכמי ישראל שענו תשובות ע"פ המזלות היא כיון שהבינו הדבר לפי שרשם בקדושה, **ולהבדיל אלף אלפי הבדלות מחוץ הכוכבים שבימינו**, ואלו היו הגר"א הבעש"ט האר"י וכדו' **שלמדו דברים אלו מאלהו הנביא, הדרן עלך נושא לא תנחשו ולא תענונו**

יום רביעי פרשת כי תבא תשע"ג (816)

היום יו"ד בעל 'זרע שמשון' רבי שמשון חיים בהר"ר נחמן מיכאל נחמני זי"ע, מגדולי הקדמונים באיטליה, (טו אלול תקל"ט)

• **פרשת הביכורים** כתוב (דברים כו, ג) 'ובאת, אֶל-הַפֶּה, אֲשֶׁר יָהִי, בְּיָמֵי הָהֵם; וְאָמַרְתָּ אֵלָיו, הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ, כִּי-בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ (רש"י): "אשר יהיה בימים ההם" - אין לך אלא כהן שבימך כמו שהוא, וצ"ע הרי במצות ביכורים, על הכהן רק לקבל את הביכורים, אי"כ מה החידוש שצריך להיות דווקא כהן שבימך? הרי אין הכהן עושה שום פעולה מיוחדת? ועוד צ"ע כתוב (שם) וְאָמַרְתָּ אֵלָיו (רש"י): **'שאינך כפוי טובה'**, למה צריך לאמר בפה, הרי רואים בחוש בכך, שהאדם מביא ביכורים שאינו כפוי טובה לה', מה צורך יש להגיד זאת שוב לכהן? אלא 'יחדא מתרצא בחברתא', שבמצות הביכורים יש מצות תנופה, כדכתיב (שם ד) 'ולקח הכהן הטנף מידך' - להניף אותו כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף, ואיתא (ח"ט) שהתנופה היא לעצור טללים רעים ולעצור רוחות רעות, ולכאורה הפירות כבר צמחו, והביאו אותם, ואין הטללים הרעים שיכים לפירות אלו אלא התנופה מניעה את כל העולמות בשביל פירות הביכורים, שיבואו בשנה הבאה, והתנופה של שנה שעברה השפיעה על הביכורים של שנה זו, אי"כ יחשוב אדם שהכהן אינו במדרגה גבוהה כ"כ, כמו כהנים שהיו בדורות קודמים, ואלו ירצה להביא אליו, ע"כ מדגיש רש"י 'כהן שבימך', 'ואמרת אליו אל הכהן 'שאינך כפוי טובה', שבעצם הבאת הביכורים רואים שאינך כפוי טובה לה', ואמירתו היא כלפי הכהן, אל תהיה כפוי טובה אליו, ותודה לו על התנופה, של שנה שעברה, ועל התפילה שעזרה והנה הפירות שלא נפגעו,

• והענין הוא, כמו האנשים שבאים להזכיר צרתם אצל הצדיק, ומבקשים ממנו שיתפלל לישועתם, וכשבאה הישועה שוכחים לבוא להודות ולספר על ישועתם לצדיק, והצדיק ממשיך להתפלל עליהם כמו בעת צרתם והמה ככפוי טובה,

• ועוד מוסיף: 'ואמרת אליו שאינך כפוי טובה', שרוב חכמי הטבע אומרים שהרוחות רעות והטללים הרעים, באים מ'שתיים עשרה מזלות' ו'שבעה כוכבי לכת', שמה יאמר אדם, מה שנתברכתי בשדי בכרמי בשנה הזו אינו מכוח תפילת הכהן, ולא יד' עשתה זאת, אלא המזל והטבע עשו כך, לכן מיד כשנסכ האדם לביהמ"ק, הדיבור הראשון היא, 'הכרת הטוב' לכהן ולתפילתו, ומודה שאינו מאמין בכוכבים, אלא מאמין שהכל מה', ותפילת הכהן בכוחה לשנות ולהשפיע על טיב הפירות, (זרע שמשון)

• כתוב (דברים כו, טו) הִשְׁקִיפָה מִמָּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְצֹךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאִשֶּׁר נִשְׁבַּעְתָּ

לַאֲבָתֵינוּ, הראשונים מקשים: הקב"ה הבטיח לאבותינו ארץ כנען, ולא הבטיח ארץ זבת חלב ודבש? וזה לשון הרמב"ן (רמב"ן ע"י תצא מקראות גדולות): 'ולא יקשה בעיניך בכאן כי לא נזכר בשבועות האבות "ארץ זבת חלב ודבש", כי מאחר שהארץ ההיא, בעת ההיא, ארץ זבת חלב ודבש, הנה נשבע להם בארץ זבת חלב ודבש. ע"כ,

ומקשה החת"ס: שבזמן שניתנה הארץ לאברהם לא הייתה ארץ זבת חלב ודבש, שנאמר (בראשית יב, י) 'ויהי רעב בארץ'?

ועוד ביאור מבאר הרמב"ן (שם): "לאבותינו" יוצאי מצרים, שנאמר להם (שמות ג, ח): אל ארץ זבת חלב ודבש, כענין וירעו לנו מצרים ולאבותינו (במדבר כ, טו): ע"כ, כלומר "לאבותינו" הכוונה לדור מצרים, וי"א ששם לא היה שבועה,

וז"ל החת"ס: 'יאי אומר בהיפוך, מצד שבועת האבות, אינה זבת חלב ודבש, רק מטעם מש"כ, 'והיה אם שמוע תשמעו' אז 'והיה למטר ארצכם', ולכן אדרבא לכך היה רעבון, כי לא תיכלל השבועה, אלא את הארץ, בלי שום ברכת פירות, כל גידול הפירות וזיבת החלב והדבש, היא על תנאי, 'אם שמוע תשמעו', וינתני מטר ארצכם, ואם לאו, ועצר את השמים, ולא יהיה מטר, ולא יהי חלב, ולא יהיה דבש, ולא יהיה שום דבר, לכך מבקש האדם שמביא ביכורים, ויִבְרַךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁפָּעְתָּ, אותה אדמה שנשבעת לאבותינו, ברך: שתהיה 'ארץ זבת חלב ודבש', ואלו הם דברי רש"י, (שם טו) "השקיפה ממעון קדשך" - עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שעליך לעשות שאמרת אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם, א"כ מצד הביהמ"ק יוצאת הברכה, (חז"ס דף קט)

ובזה מובן הכתוב: (פו, ט) 'ויביאנו אל המקום הזה' וברש"י: זה ביהמ"ק, 'ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת חלב ודבש' ומקשים: הרי קודם היה 'ויביאנו אל הארץ הזאת' ורק אח"כ: 'אל המקום הזה', נבנה ביהמ"ק? אלא שהארץ מבלי ביהמ"ק היתה ריקנית, ורק אח"כ שנבנה ביהמ"ק, וקיימנו המצוות, הפכה הארץ, ל'ארץ זבת חלב ודבש', מכוח מצות הביכורים של שנה שעברה, (הנ"ל)

ועוד ביאור בענין: שבנ"י היו בביהמ"ק לפני שנכנסו לא"י, שנאמר (שמות יט, ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', ומבאר (תרגום יונתן) 'אתון חמיתון מה די עבדית למצראי וטענית יתכון על עגנין הי כעל גפני נשרין מן פילוסין ואובילית יתכון לאתור בית מוקדשא למעבד תמן פסחא ובההוא ליליא אתיבית יתכון לפילוסין ומתמן קריבית יתכון לאולפן אוריית', בשעת פסח מצרים נשא הענן אותם למקום המקדש ושחטו שם את פסחיהם, א"כ היו בביהמ"ק לפני שנכנסו לא"י (זרע שמשון)

כתוב (זוה"ק ויקהל דף רט: ו) יש מחיצות המבדילות בין ארץ ישראל, ובין ארץ העמים, ובין רקיע של חו"ל, ובין רקיע של א"י פרוסות מחיצות רוחניות, שמגיעות עד כסא הכבוד, והשבעים שרים של האומות, אינם יכולים להיכנס, וצריכים לעמוד אלפיים אמה סביב החומות המקיפות את א"י, כשגזר גזירת החורבן, ניתנה רשות לשר פרס ויון, להיכנס תוך התחום, ואז יכלו האומות למטה להיכנס לתוך א"י, וכל עוד שיש לנו ביהמ"ק, יש שם מחיצות סביב א"י, ואין שום שר ואומה יכול להכנס בתחום שלנו, כיון שחרב ביהמ"ק יכולים זרים להיכנס בתחומינו, וזה הכוונה: 'ויתן לנו את הארץ הזאת', רק לאחר ש'ויביאנו אל המקום הזה' כשנבנה הבית, (חסד לאברהם מעין שלישי נהר ג')

צ"ע, מה טעם שמצות ביכורים, פרטיה ודקדוקיה נאמרו כאן, והיא המצוה האחרונה המעשית בתורה, ביכורים לכאורה צריכה להיות מן המצוות הראשונות, וכן למה נסמכה פרשת ביכורים למלחמת עמלק?

אלא שבא"י גרו 'שבעה אומות' שהם כלל כוחות הטומאה, וכמו שבקדושה יש חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד מלכות, יש גם בטומאה, חסד בטומאה היא הכנעני, וכו' שבעה עמים, ועוד יש בקדושה, 'עשר ספירות', ובטומאה הם שלושה עמים, 'קיני, קניזי, וקדמוני' שהקב"ה ירחיב גבוליו לעת"ל, ויתנם בידינו, ויהיה לנו עשר, ועמלק הוא חלק מאדום, אבל הוא גם עם כשלעצמו, וכמו שביסטרט דקדושה יש עשר ספירות, ויכתרי שמעליהם, ראשית גוים כתר הקליפות היא עמלק, כמש"כ (דברים כה, יט) 'וְהָיָה בְּהִינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָךְ מִכָּל אֲבִיךָ מִסְבִּיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זֶכֶר עַמְּלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁחֵךְ, כלומר ימָכֵל אֲבִיךָ מִשְׁבַּע עַמִּים, מִסְבִּיב בְּאֶרֶץ הַיִּינוֹן עֲמוֹן וּמוֹאָב, ואת עמלק, שהוא הכתר עליון, ימחה ה' בעצמו,

ומן הסטרא דקדושה: 'והיה כי תבא אל הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה לרשתה', אחר שכבר ביערו את הקליפות, צריך להשרות את הקדושה בארץ, ויש עשר מתנות מכל פרי הארץ: לקט, שכחה, פאה, תרומה, מעשר ראשון,

תרומת מעשר, מעשר שני, מעשר עני, חלה, וביכורים, שהיא המתנה העשירית, ואע"פ שביכורים היא הראשונה? אלא הכוונה אחרונה משנה שעברה, וזה לעומת זה עשה אלוקים, עמלק היא היפך מ'הכרת הטוב', 'והיה כי תבא אל הארץ' בא האדם ומכיר טובה, לכן אחר שבערים הקליפה העשירית שבארץ אפשר לבאר המצוה העשירית ביכורים,

איתא (מגילה לא) 'תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת ושבמסנה תורה קודם ר"ה מאי טעמא אמר אביי ואיתימא ריש לקיש כדי שתכלה השנה וקללותיה, ומוסיף התוס': "לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללות כלל שלא להסמיך הקללות לר"ה", ע"כ, וביאור בספרי חסידים: שהשפעת כל השבוע באה משבת, ורוצים שר"ה יהיה מושפע לברכה, מהשבת שלפניה, ולא לקללה, והאמת היא, שבימי עזרא קראו וסיימו התורה פעם בשלוש שנים, והיו מוציאים ס"ת שני לקרוא הקללות, 'שתכלה שנה וקללותיה',

וצריך ביאור: כיצד מכילים הקללות בקריאה? אלא ביאר הרה"ג רבי חיים קנייבסקי שליט"א: מדוע תיקנו דווקא קללות שבתורת כהנים? לקרא קודם עצרת, ושבמסנה תורה? קודם ר"ה, ולא להיפך? אנם בימינו כשמסיימים התורה כל שנה בשמח"ת, אין כל שאלה, אבל בימי עזרא מדוע תיקן דווקא כך, אלא הקללות שביבחותותי קצרות, והקללות שביכי תבא, ארוכות וחמורות יותר, אף דאיתא בזוה"ק הקללות שביכי תבוא אינן קללות, עכ"פ לעיני האדם נראות חמורות, וכן הדבר בברכות 'כי תבא' שארוכות מבחוקותי, וביאר שמדברים אל שני קבוצות מבניי ל'עמלי התורה' מדברים בפר' בחוקותי, כפי שפי' רש"י, "בחוקותי" שתהיו עמלים בתורה, וכך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ת"ח צריך די צרכו, ולא יותר, ואלו הברכות הקצרות שביבחותותי, וביכי תבא' מדברים אל פשוטי העם, ממילא לכן הברכות הן בעשירות גדולה ומפורטת,

במשנה תורה כתוב שהקללות באות (דברים כה, מז) 'תחת אֲשֶׁר לא עֲבַדְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב מִרֵּב כָּל מְכִיּוֹן כַּשָּׂאֵם עוֹבֵד אֶת ה' בְּשִׂמְחָה, הוא כבן אצל אב משמחה, ואילו עבד המשמש את אדונו זה מחמת ציווי, כשאדם זוכה לעבוד את בוראו כבן, נתעורר משמים 'רחמינו כרחם אב על בנים', ואם כעבדים 'ענינו לך תלויות', לכן תיקן עזרא לקרוא דווקא תוכחה של 'כי תבוא', לפני ר"ה, שבאות על 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה' לכן תכלה שנה וקללותיה, ונעבוד את ה' בשמחה, ואז נהיה כיבנים' למקום ונצא זכאי בדין,

ומוסיף רבי חיים שליט"א, 'עצרת' היא ר"ה לתורה, לכן קוראים קללות של עמלי התורה, לפני, ור"ה היא ר"ה לכל לכן קוראים הקללות לפשוטי העם, (רבי חיים קנייבסקי שליט"א)

ע"י שנעבוד את ה' בשמחה, ולא בכפיית, אז יהיה תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, (חת"ס)

וצ"ע מה הכוונה 'תכלה שנה וקללותיה', וכי יכול להיות מצב שאנו בגלות, ויש 'תכלה שנה וקללותיה'? מרן הסטייפלער זי"ע, הקפיד על אלו שמדפיסים 'לוח לשנה הבאה' ובער"ה כותבים 'תכלה שנה וקללותיה', מנין להם שתהיה שנה וקללות בה?!, וכן בפיט 'אחות קטנה' כתוב תכלה שנה וקללותיה, לכאורה אם אנו בגלות, ומשיח עדיין לא כאן, כיצד יכול להיות שנה בלי קללות?

אלא הדבר יבואר ע"י סיפור: לחזו"א זי"ע, באו בזמן שהייתה מגיפת הפוליו ל"ע, עם ילד שנפגע כבר מן המחלה, וביקשו ברכה, וביד החזו"א: שהשיתוק לא יזיק לו, ולא יפריע לו, במהלך ימי חייו, וכך היה, הילד גדל יחד עם השיתוק, וחי באריכות ימים ושנים עם השיתוק, וכוונת הסיפור, שבכל קללה יש שני חלקים, יש חלק הקללה, שהיא עצם הצרה, ויש חלק התוצאה, שהיא הגבלת החולה, ותוצאות שאחרי הקללה, תקנת עזרא היתה שיתכלה שנה וקללותיה, שאפילו ח"ו נגזרה שוב שנת גלות, שלא תפריע לנו הקללה לעבודת ה', ולא תשפיע יותר מהקללה בעצמה, ללא תוצאות שיבוא אחריה, יש קללות שפוגעות בגשמיות, ויש קללות שפוגעות ברוחניות, הרב הוטנר זצ"ל, מבאר, שכשאדם מתעלה ברוחניות, חייב להיות (משלי כד, טז) 'כִּי שִׁבְעָה פָּזָל צָדִיק וְקָס וְרָשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בְּרָעָה', כלומר שהנפילה אינה משפיעה לעתיד, ויכול להיות נפילה רוחנית, ללא קימה שלאחריה ח"ו, ע"כ תיקן עזרא לקרוא בסוף השנה, שלא יבלבלו הצרות, את המוח, והקללות לא ישפיעו על עבודת ה',

פרשת הביכורים ע"פ החת"ס, היא, הקדמה לפרשת התוכחה, שאחריה, שהקללות באות 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה', וכבר מובא בספר (שערי תשובה) שכשאדם מתעורר בתשובה, היא מתעורר מתוך הכרה ברוב רחמיו וחסדיו, שמתבונן ב'דודי ליי במה שנתן לו ה', ואח"כ מתבונן

ב'אני לדודי', מה נתן הוא לה', וכך מעורר בתשובה, שתחילה חייב להיות מכיר טובה, 'לומר שאיך כפוי טובה לה'',

• א"כ פרשת הביכורים היא הכנה לר"ה, שלא נהיה כפויי טובה, ונחזור בתשובה, ונעבוד את בשמחה, ואז נהיה כבנים, וירחמינו כרחם אב, ויוציאונו זכאים בדן, ונזכה לכתובה ולחתומה טובה אמר !

יום חמישי פרשת כי תבא תשע"ג (817)

- כתוב (דברים כט.) **א** ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהים אתם ראיתם את כל אשר עשה יהוה לעיניכם בארץ מצרים לפניהם ולכל עבדיו ולכל ארצו. **ב** המסות הגדולות אשר ראו עיניך האתות והמפתים הגדלים ההם. **ג** ולא נתן יהוה לכם לב לדעת ועיניכם לראות ואזנים לשמע עד היום הזה. **ד** ואולם אתכם ארבעים שנה במדבר לא בלי שלמותים מעליכם ונעלם לא בלתי מעל רגלך. **ה** לכם לא אכלתם זיין ושכר לא שתיתם למען תדעו כי אני יהוה אלהיכם. **ו** ותבאו אל המקום הזה ויצא סיוח מלך חשבון ועוג מלך הקנען לקראתנו למלחמה ונפסם. **ז** ונקה את ארצם ונתנה לנוחלה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשי. **ח** ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשייתם אותם למען תשפילו את כל אשר תעשו. ע"כ,
- וצ"י משמעות כל הפרשה, אלא בארבעים השנים שהיו בניי במדבר, וראו ניסים גלויים בעיניהם, מן השמים, מים מן הסלע, וכד', לא היה להם כלל עניין בחירה, שראו בחוש תוצאת כל דבר, הנהגה ניסית, אבל אחר פטירת משה רבינו, וכניסת בניי לא"י, עוברים בני ישראל לחיי בחירה, וזהו תכלית ועושר הבריה, וארבעים השנים היו רק כדי להשריש בלבם יסודי הדת, ללמדם כל פרטיה, וזה יסוד להנהגת האומה הישראלית, עד היום הזה, לכן כשמש"ר נפרד מבניי, הוא אומר להם שמסתיימת התקופה הניסית, **א** ולא נתן יהוה לכם לב לדעת ועיניכם לראות ואזנים לשמע עד היום הזה. כלומר שלא הייתם צריכים להשתמש בחושים לעבודת ה', וכעת עוברים להנהגה טבעית, ומעתה יצטרכו להשתמש בלב לדעת ואזניים לשמוע, לעבודת ה', ואם תשאלו מה היה, 'החסרון ארבעים שנה במדבר' וכל ההתנהגות של י"ן לא אכלתם, ושכר לא שתיתם, זה היה 'למען תדעו כי אני ה' אלוהיכם', כדי לייסד כלל ישראל, ביסוד אמונה חזק, 'ולמען תדעו' בימים העתידיים לבוא, תדעו על האותות והנפלאות שהיו במדבר, וע"כ צריך לזכור את יציאת מצרים, שאז היו הניסים יסודי הדת והאמונה,
- ויתבאר אל המקום הזה צ"ע, מה עניין חזרת הפסוקים, אלא עיקר כיבוש א"י היא בזכות התחלת הרצון ללכת ללחום, עם רצון ועצום ללא פחד, בזה המה מנצחים את כל מלכי כנען, וכבר כתוב (ספרי) ב'שכר שתירש תשב', בשכר שאדם יוצא למלחמה הוא מנצח, 'כי בהתחלת החפץ לכבוש, הוא ההולך לפניהם לכבוש' ואף במלחמות בספר יהושע 'אם יפחדו ולא יבטחו בה' לא יצליחו נגד הגוים הרבים והעצומים ההן, ולכן אומר להם מש"ר כעת כשאתם עוברים להנהגה טבעית כמו שבמלחמת סיוחן ועוג ברצות ה' המה כקש נרדף, כך 'ושמרתם את דברי הברית הזאת' ויהיה להם לימוד לכיבוש הארץ לבטוח בה' וינצחו,
- **וזהו לימוד גדול לעבודת ה':** כשאדם רוצה לחזור בתשובה יפחד תאחזנו, שכ"כ הרבה חטא ופגע באנשים, כיצד יחזור בתשובה, ויבקש מחילה מרבים אלו, והקב"ה גם יודע זאת, וברגע שאדם יוצא למלחמה, ורוצה לחזור בתשובה, מסבב הקב"ה שיוכל לבקש מחילה מכל מי שפגע בהם, ויכניס בליבם למחול לו, כמו שנתן ה' ביד בני ישראל ל"א מלכים, יכול להפוך לב בני אדם למחול לו, והשי"ת עוזר לו,
- וזה כוונת הפסוק 'דרשו ה' בהמצאו' על האדם רק לדרוש בכל ליבו, ובכך שיעזב אדם דרכו, ויאיש אותו אדם שיש בליבו עליך 'עוון ומחשבות' יעזוב כל מה שיש לו בליבו עליך, ואמנם צריך הכנה גדולה ועמל רב והשקפה ארוכה להתעוררות בתשובה, אבל בכ"ז אם ההתעוררות תהא באמת יעזור לו ה' ויהפוך הקב"ה לטובה, (משך חכמה)
- **סמיכות פרשת הביכורים לפרשת עמלק:**
- 'יהיה כי תבוא', ו'אוי החבור, מלחמת עמלק בפרדים היה לפני קבלת התורה, והנה הס"מ כבר נלחם עם יעקב אבינו שהוא עמוד התורה ב'מעבר יבוק', שכל רצון יעקב היה לברוח מלבן ולחזור ליצחק, וללמוד תורה לשמה בא"י, ורצה הס"מ לעצור זאת, וירא כי לא יכול לו, שלא יוכל לפגוע בתורת בניי, לכן 'ויגע בכף ירכו', נגע ופגע בפרנסת ת"ח, ב'יתמא דאורייתא', תמיכת בני תורה, וממילא אם אין קמח אין תורה, ולעת"ל 'ילחם הקב"ה בעמלק וימחהו, לכן הסמיך הקב"ה פרשת הביכורים, 'ויהי כי תבוא אל הארץ', תדע שבא"י יש כוהנים מורי הוראה, ות"ח, שבכלל ישראל, ועל האדם לתמוך בהם מתבואותיו, ופירות ביכוריו, תמיכה בתורה כמלחמה נגד עמלק, וזה מה שאומר האדם בפרשת הביכורים: 'לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי', שבסוף פרשת

כי תצא, ציוני לא תשכח את המלחמה התמידית שיש לס"א כנגד לומדי התורה, ופוגעים בתמיכתם, והוא תומך בהם ונלחם בעמלק, ובכך יגיע האדם לשלימות, (חת"ס)

עוד בענין תמיכה בתורה

- כתוב 'ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך' (וי"ש) הסכם יששכר זבולון בשותפות בתורה, פעם הגיע תומך מתומכי ר' אהרן קוטלר זי"ע, לשמוע שיעור מר' אהרן, ולא הבין אף מילה, אמר לו ר' אהרן, שגם תומך תורה צריך להבין בתורה, ומה יעשה בעוה"ב שם כולם יושבים ולומדים אף התומכים, אבל ידוע מהחיד"א שהתומך תורה בעוה"ב יהיה ת"ח גדול, שהקב"ה ילמדו כל התורה בזכות החזקת התורה בעוה"ז,
- ולכאורה כשמתייגעים בתורה, מבינים ומשיגים בה הבנה, א"כ כיצד יכניס הקב"ה בתומך תורה הבנה בפעם אחת, הרי אין לו שום מושג בתורה, אלא אחד מקנייני התורה, הוא בעמל, ולכן צריך היששכר לעמול, להבין ולהשיג את התורה, אבל גם היששכר, וגם הזבולון כבר למדו כל התורה כולה במעמל אימם כדאיתא (נה"ל) כשנולד בא מלאך וסותר לו על פיו, שהתורה נקנית בעמל ויגיעה, ו'אדם לעמל יולד', ו'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליו', וצריך לעמול בשבילה, 'הזבולון' עמל כל ימיו לתמוך ביששכר, וכבר קיים חיוב היגיעה, א"כ יכול הקב"ה ללמדו הכל ויכול להבין התורה בעוה"ב, (אמת לעיקר לר' יעקב קמינצקי)
- ובגמרא (מנחות) יש ראייה שאין היגיעה צריכה להיות דווקא בתורה, אבינו רצה ללמוד מסכת מנחות, נסע רחוק ללמוד, ואמר שכך תהיה התורה מושרשת היטב, אצלו שעמל ונסע ורחוק,
- לשיבת בעל ה'תרומת הדשן' הגיעו בחורים עשירים שעשו לעצמם שולחן, ועליו ש"ס קטן, וכך יכלו להגיע בקלות רבה למפרשי התורה, ובעל תרומת הדשן אמר, שהשולחן אינו ראוי, שמוריד מיגיעת התורה, (לקט יושר מבעל תרומת הדשן)
- וכבר הביא החת"ס, שאף שהייתה ישיבה בעיר, היו נוסעים לעיר אחרת ליגע בתורה, (חת"ס דרשות)
- ועל זה הדרך עומדת לו יגיעת התורה של זבולון לעוה"ב, **מעניני דיומא, תפילת "אבינו מלכינו"**
- מייסד התפילה היה ר"ע כדאיתא (תענית כה): 'ית"ר מעשה ברבי אליעזר שגזר שלש עשרה תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים באחרונה התחילו הצבור לצאת אמר להם תקנתם קברים לעצמכם געו כל העם בבכיה וירדו גשמים שוב מעשה בר' אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה ירד רבי עקיבא אחרינו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה אבינו מלכנו למענך רחם עלינו וירדו גשמים הווי מרנני רבנן יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו, ע"כ,
- וצ"ע אם הוא מעביר על מידותיו, הרי הוא גדול מחבירו, וכן אולי תפילת 'אבינו מלכינו' בכוחה לפתוח שערים, ולא מפני שזה מעביר על מידותיו ירדו גשמים, אילו היו מתפללים תפילה שווה היינו יכולים למדוד אבל כאן שמא התפילה גרמה?
- אלא שבין עובדי ה' יש 'צדיק וטוב לו', ו'צדיק ורע לו', צדיק וטוב לו: עובד את ה' ואין לו התנגדות כמעט, מצד הגשמיות, ומלחמת הייצר קטנה אצלו, ויש מן עובדי ה' שיש להם מלחמה תמידית עם היצ"ר, ותאוות שעליו להתגבר עליהם, אם משום 'איש אביו ואמו תיראו', הכוונה מחלק האב ואם, שפגמו בנשמתו, והוא צריך להתייגע, או מכל סיבה אחרת, והוא 'רע לו' וכבר אמרו חז"ל (גדול הנהנה מיגיע כפוי יותר מירא שמים, 'ירא שמים' שנולד ירא שמים, ויגיע כפוי שהייתה לו יגיעה עצמית לעבודת ה',
- וזה הכוונה מה שאומר יהושע בן נון בצואתו לבניי: (ז' יכה אמר ה' אלוהי ישראל בעבר הנהר ישוב אבותיכם', אברהם אבינו היה מאלו ש'צדיק ורע לו' בנו של תרח שהיה בעל חסד גדול, וזכה וזיכה את הרבים בעבודה זרה שלו, וכן 'הוא עצמו היה עובד עמהם' עד גיל מ"ח ע"פ הרמב"ם, ונטיעת הגוף של אברהם אבינו היה ממש כולו לצד הסטרא אחרא, ובכך שקצף לתוך האור בכשדים נשרף חלק האב והאם שהיה בו וזיכך עצמו לה' בעבודת ה' קשה, וזה כוונת המדרש 'מי יתן טהור מטמא לא אחד כגון אברהם מתרח',
- כן הדבר בר"ע ור' אליעזר הגדול, עבודת ה' של ר"ע היא, כאותו אדם שהזיע לעלות על הר גבוה, וכשהגיע מצא שם ילד קטן, כששאל אותו כיצד הגיע לכאן, ענה שנולד כאן, ר' אליעזר הגדול, אביו היה ר' הורקנוס, מגדולי הדור, כשהגיע לירושלים רעשה כל ישראל, (ע"פ פרקי דרבי אליעזר) נכד משה רבינו ויחסך גדול, כדאיתא (פסיקתא דרב כהנא, פסיקא ד', פרה אדומה) אמר ר' אחא בשם ר' יוסי בר' חנינה, בשעה שעלה [משה] לשמי מרום שמע קולו של הקדוש ברוך הוא יושב ועוסק בפרשת פרה ואומר הלכה משם אומרה, ר' אליעזר אומר, עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים. אמר משה לפני

• השיעור נלמד לזכות: מרת פנינה פרומא בת רחל, ומרת יהודית אהובה בת סימא רחל, לזיווג הגון במהרה!

פרשת ביכורים

• איתא (ברכות לד.) 'אמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו בשלש ראשונות, ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות, דא"ר חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו, ע"כ, וצ"ע הרי בגי' אחרונות גם מבקשים בקשות? אלא יהי' אחרונות היא לא בקשה אלא החזרת הטובה, כגון: מי שמבקש מהקב"ה שירוויח ממון, ועזר לו הקב"ה ונתעשר, צריך לבוא עכשיו להקב"ה, ולמסור לו הכל בחזרה, כדי שִׁלְמָד אותו מה יעשה בכל פרוטה, שלא יוציאנו ח"ו במקום שנגד רצון ה', וזה הכוונה 'עבד שקבל פרס מרבו', ואח"כ מודה על השפע, ומבקש הדרכה 'שים שלום' וכו', ולא ח"ו שיקח שפע מה' ולעשות דבר המנוגד לרצון ה',

• כן העניין בפרשת 'ביכורים', אדם קיבל חלק נחלה בא"י, מאמין בחיי עולם חורש וזורע, אבל מלווה פעולותיו בתפילות, והקב"ה נותן גשם, וצמחו פירות, כעת צריך אחר שקיבל פרס מרבו להחזיר לו, ולבקש הדרכה כיצד לנהוג בשפע, לכן לוקח מפירותיו, ומכניסם בטנא, ועולה לירושלים לכהן, ומבקש הדרכה מה', הכהן שהוא היציג' של הקב"ה עלי אדמות, לוקח השפע ומניחו 'לפני ה' אלוֹקֵיך', ואומר לו: 'וענית ואמרת לפני ה' אלוֹקֵיך', 'ארמי עובד אבי',

• וכן כתב המהר"ל: ג' אבות היו לבני: 'אברהם' שעבד את ה' 'ישראל' שעבד את ה' 'דוד' שעבד את ה' 'שלמה' שעבד את ה' 'בכל לבבך', 'יצחק' שעבד את ה' 'בכל נפשך' שעבד את ה' 'יעקב' שעבד את ה' 'בכל מאוֹדך', בכל ברכושו, ע"כ מתחיל האדם בעבודת 'יעקב אבינו', 'ארמי עובד אבי' שלימדנו כיצד לנהוג ברכושינו, שחס על 'פכים קטנים ולא ביקש מה' אלא די צרכו, ועכשיו כשמיניע עם שפע שברכו בו ה', חוזר על דרכו של יעקב ולוקח מיעקב הדרכה לחייו, (מי השילוח חלק א')

• עוד בעניין הביכורים: בעל 'המאור ושמש' היה אומר: 'מה נשתנה מצוות ביכורים מכל שאר מצוות התורה, שצריך להחזיר מה שביקש לבן לעשות ליעקב אבינו? ובפרט מהי נתינת הטעם שאנו מביאים ביכורים כיון שניצל יעקב מלבן? ומה המצוה הזאת של סיפור יציאת מצרים, בזמן הבאת ביכורים, ומה טעם יש בה? אלא האדם כל ימי חייו עובר תלאות שונות, שאינן דומות זו לזו, אין לך אדם שאין לו שעה דחוקה, ושעה מרווחת, ואם פוקח עיניו ורואה, ויודע שהכל מה', ולטובתו, ומקבל הכל בסבר פנים יפות, 'והאמין בה' ויחשבה לו לצדקה',

• והנה יעקב אבינו, עברו עליו צרות רבות כל ימי חייו, וחי באמונה בה' כל ימיו, בכ"ז מצינו טענת הנביא על יעקב (ישעיהו מ, כז) 'למה תאמר יעקב ותדבר יִשְׂרָאֵל נִסְתָּרָה דְרָכֵי מִתְּוָה וּמִאֲלֵהִי מִשְׁפָּטֵי יַעֲבֹר, ועוד כתוב (נפיוט ר"ה) ועל שאמר נסתרה דרכי

נִסְתָּרָה דְרָכֵי מִתְּוָה וּמִאֲלֵהִי מִשְׁפָּטֵי יַעֲבֹר
שנעלם ממנו יוסף לכ"ב שנים, ומתי אמר 'נסתרה דרכי מה? אלא כשאמר לבניו (בראשית מג, ו) 'וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעִיתֶם לִי לְהִגִּיד לְאִישׁ הָעוֹלָם לָכֵן אָחִי. והיה בזה, כעין מחשבה, שאדם יכול להרע לו, וכאילו לא הכל מה',

• וכבר לימד עליו זכות הברדיטשובער רב זי"ע, שהיה יעקב אבינו צריך לומר דיבור זה, כדי שיהיה לימוד זכות לדורות הבאים, שאם אדם ח"ו יחשוב כך בשעת נסיון, יוכלו לסגור עליו, שכבר אמר כן יעקב, וילבן הרשעי' הרבה לעשות רע ליעקב, וכל מגמתו בכל ענייניו עם יעקב אבינו היה להמרות את רוחו, ולהטרידו בעסקיו, והכל כדי שיבטא בשפתיו דיבור כנגד פני עליון, לבעט בטובתו של מקום, ויעקב אבינו נתפס קצת ככוונת לבן הרשע, באומרו לבסוף (ישעיהו מ, כז) 'נסתרה דרכי מה?', והיה יעקב אנוס ע"פ הדיבור, ע"פ דיבור זה נגב יוסף וירדו בניי למצרים,

• ולפעמים ינסה ה' את האדם, העובד ה' ורוצה ללמוד, והקב"ה משפיע עליו שפע, והוא עסוק בעסקיו כל הזמן, ואותו אדם קץ בטובתו של ה', ומתלונן מדוע נגזר עליו עסקים רבים, כל היום, עד שאינו פנוי לחשוב על ה', וזה נסיון גדול, ודיבורים שלא במקומן, 'כי ראוי לו שיקבל את השפע הניתן לו, בסבר פנים יפות, ואל יקוץ בהם', ואל יבעט חלילה בטובת ה', לכן כשבא אותו אדם עם ביכורים לביהמ"ק, רוצה הקב"ה שלא יהיה 'כפוי טובה', וידע שהכל לטובתו, ואף שלפי דעתו הוא מוטרד מעבודת ה', ידע, שזה רצון ה' ממנו, (מאור ושמש)

• כך היה עם יעקב אבינו, כל רצונו היה ללמוד תורה, ולעבוד את ה' בביהמ"ד, והשפיע עליו לבן שפע, וביקש ממנו להישאר עוד שש שנים, והחליף משכרתו ברשתתו, כי ידע שזה נסיון גדול בשביל יעקב, ושמא יבעט ע"י כך בה',

הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים העליונים והתחתונים ברשותך ואת יושב ואומר הלכה משמו של בשר ודם. אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, צדיק אחד עתיד לעמוד בעולמי ועתיד לפתוח בפרשת פרה תחילה, ר' אליעזר אומר עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים. אמר לפניו: רבון העולמים יהי רצון שיהיה מחלציי, אמר לו חייך שהוא מחלציי, ע"כ, וזהו הכוונה 'ושם האחד אליעזר', ויש אומרים שהיה כהן, ועבודת ה' שלו היה מבחינת 'צדיק וטוב לו', לעומתו ר"ע היה בן גרים, ונולד בטבע ובשנאה לתורה ולמודיה, כדאיתא שאמר (פסחים דף מט:) 'תניא אמר רבי עקיבא כשהייתי עם הארץ אמרתי מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור אמרו לו תלמידיו רבי אמרו ככלב אמר להן זה נושך ושובר עצם וזה נושך ואינו שובר עצם', ע"כ, והייתה לו עבודת ה' גדולה מאוד עד שהיה ר' עקיבא, וזהי הבת קול שיצאה 'לא מפני שזה גדול מזה', שניהם גדולים בתורה, אך יש חלק שר' אליעזר לא יוכל להשיג, שלא היה צריך מעודו להעביר על מידותיו, לעבוד את ה' בטבע רע, שנולד ר' אליעזר לגדול הדור, ומי שהוא בבחינת (ירמיה טו, יט) 'אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה', רק הוא יכול לבטל גזירה,

• והנה בזמן שבניי אומרים תפילת 'אבינו מלכינו' שפתותיו של ר"ע דובבות בקבר, וכוח ר"ע מתפלל עם בניי בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ור"ע הוא בעל התפילה, ממילא כוח התפילה גדולה, בתנאי שהאדם מעביר על מידותיו ומכניע עצמו מתגבר על היצר, (חיד"א)

• בגמרא (ברכות סא:) מובא מיתת ר"ע: 'בשעה שהוציא את ר' עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, וצ"ע מדוע רק על ר"ע מוצאים שהתפלל מתי יבוא לידי ואקיימנו, ואין מוצאים זאת בשאר עשרה הרוגי מלכות? אלא כולנו בני אברהם יצחק ויעקב, והדבר פשוט אצלנו שנלך על קידוש ה', שכבר נתניינו בעקידה על המזבח, ובניי בדמם מוטבע כוח מסירות הנפש לה', ממילא לא היו צריכים עשרת הרוגי מלכות האחרים להתפלל על כך, שהיה ברור להם שאם יבוא לידם אקיימנו, אבל ר"ע שהוא בן גרים, ואין בדמו מוטבע הדבר, ולא היה בטוח בעצמו שיוכל לעמוד ולמסור נפשו על קידוש ה', לכן כל ימיו התפלל שיעזור לו ה' ואם תבוא לידי לא יהיה לו ספיקות ומניעה ויקיימה, לכך שאלו תלמידים א"כ אם אין הדבר מוטבע בדמו כיצד הגיע לכך, אלא (דברים ל, יד) 'פִּי קְרוֹב אֵלַיךְ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹת'. עצה טובה שנתן לנו מש"ר מהקב"ה לחנך את עצמינו בתחילה על האדם לדבר בבחינת, 'האמנתי כי אדבר', ועיי' הדיבורים יכנס הדבר ללב, לכן כל ימיו התפלל בפיו מתי יבוא לידי ואקיימנו, (חת"ס)

• משל: לשני עשירים, אחד נולד במשפחת עשירים, ואחד נולד במשפחה עניה, ונתעשר, העשיר שנולד עשיר, אין לכספו ערך בעיניו, והעשיר שנולד עני, ונתעשר, שומר על כספו, וערכו רב בעיניו, כך אנו בני אדם, נולדנו בטבע מסירות נפש, לכן אין אצל שאר עשרה הרוגי מלכות עניין של כל ימיו היה מצטער 'מתי יבוא לידי ואקיימנו', (סידורו של שבת), (בתשובת מים חיים סימן כ"ח), (מב"ט), (עץ יוסף תענית כה)

• הרה"ג רבי ישראל סלנטער זי"ע, ביאר העניין בדרך אחרת: לכאורה אם ר' אליעזר אינו מעביר על מידותיו כיצד מצטטים מפיו, וכיצד נקרא מעביר על מידותיו? אלא איתא (סוף יבמות) צרת הבת בית שמאי וכו' שכלא בית הלל אומר תנא בלא יבוס, עם כל זה שנחלקו 'בית שמאי' ו'בית הלל', לא נמנעו בית שמאי והשתדכו עם בית הלל, שהמחלוקת לא השפיעה על אורח חייהם, וכן ידוע ש'שמאי' היה קפדן, ולכאורה קפדן גדול בישראל כיצד? אין הדבר סותר, אלא לא היה קפדן, כיון שנולד קפדן, שאם כך אינו גדול בישראל, אלא הוא קפדן כיון שסובר שרבן של ישראל צריך להיות קפדן, באימה ויראה, וכבר במס' אבות אמר שמאי 'אל תהי נוח לבעוס', שבמידותיו היה מושלם, ובדרך הוראתו היה קפדן,

• אמנם בימינו, פסק הלכה היא כהלל, אף בהתנהגות איתא (שבת ל:) ת"ר לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי מעשה בשני בניי, בימי הלל ושמאי הייתה רק העניין לגבי הלכות, והייתה ביניהם אהבה, ר' אליעזר מתלמידי 'שמאי' היה, וקיבל דרכו בהוראה לישראל, ולא היה מעביר על מידותיו כגדול בישראל, ר' עקיבא מתלמידי 'הלל' היה, ונהג כהלל בהלכה מעביר על מידותיו, א"כ אם המחלוקת הייתה רק בהלכה, מדוע נתקבלה תפילתו של ר"ע ולא של ר' אליעזר, אלא כשרוצים לבקש מה' שיתנהג במידה כלפי ישראל צריכה להיות המידה כנגד מידה, וכשמבקשים 'שפוך חמתך על הגויים' תתקבל תפילת ר' אליעזר שהוא קפדן, וכאן כשהייתה עצירת גשמים, והיה חרון אף, יכול ר"ע להעביר חרון אף, כיון שלו אין חרון אף לתלמידיו בשיטתו להלכה, (אור ישראל)

- ואף בבניי חשש הקב"ה שיכנסו לא"י ויתעסקו בשדות ובכרמים שהם דברים המפריעים לעבודת ה' ויבעטו בניי בטובה ח"ו, לכך ציוה על הביכורים להראות שגם זה היתה כוונת לבן הארמי לגרום ליעקב לבעוט בה' ואכן נענש ע"י זה ונתגלגל הדבר שירדו למצרים, וילמד האדם ויאמר שהוא אינו כפוי טובה ומאמין שהכל בטובתו, (מאור ושמש)
- והנה כשאדם עולה להביא ביכורים, הוא פוגש יהודים כמוהו בעלי נכסים ושדות, ושומע נכסי כל אחד ואחד, לכאורה מדוע עשה כך הקב"ה שיפגשו בעלי שדות במקום אחד, אלא (כתב בעל התפארת שלמה): 'סגולת מצות הביכורים היא, להורות לאדם מידת ההסתפקות, שלא יתקנא בחבירו, כי מי שיש לו שדות הרבה, הביא מכל שדה, ומי שיש לו שדה אחד הביא רק משדה אחד, עכ"ז המצוה הזאת שיהיה שמח בחלקו, ומוסיף שענין שמח בחלקו היא גם ברוחניות, כשעולה אדם לביהמ"ק ורואה את הכהנים שעובדים את ה', כל ימיהם בבית ה' והוא עסוק כל ימיו ואינו מצוי כ"כ בבית ה' בכ"א ידע ושמחת בכל הטוב וישמח בחלקו, ואף כשרואה אדם שאינו מבין בתורה כ"כ כמו אחרים יודה לה' כשיאמר בכל יום שלא עשני גוי שלא עשינו עבד ובוזה ישמח בחלקו, ואין להרהר אחר הקב"ה כלל מדוע נתן לזה כך ולזה כך, (תפארת שלמה)
- והנה הפסוק האחרון במצות ביכורים הוא (דברים כו, יא) וְשִׂמְחָתְךָ בְּכָל הַטוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבִיתְךָ אֶתָּה וְחֵלְוִי וְהָגֵר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: ע"כ, ובפסוק יש ג' דרגות, אֶתָּה, וְחֵלְוִי, וְהָגֵר, סתם בניי, חלוי שהוא הגדול, והגר, וכבר כתוב במשנה (אבות ה, ו) 'המכיר את מקומו, והשמח בחלקו', אדם צריך תמיד להסתכל על הגדולים ממנו, ועל הפחותים ממנו, על הפחותים כדי להודות לה' על חלקו, וכדי שלא יגיע לגאות יסתכל על הגדולים ממנו, וע"י שיכיר את מקומו, ישמח בחלקו, לכן מפורט בפסוק ג' מדרגות, (חת"ס דרשות ש"ז עמוד ד)
- כתוב (דברים כו, א) וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ וְיִשְׁבַּתְּ בָּהּ, כלומר, המביא ביכורים, שכל זמן שנמצא בביתו, ממלא תפקידו ושלווה בנפשו, וחושב שכל מה שיש לו הוא בזכות עצמו, אבל כשעולה לירושלים ורואה שם כהנים בצדקתם, אז מתבטל בעצמו, וע"פ האוה"ח הק' 'וענינת ואמרת', הכוונה שיהיה עניו, ולא יחשוב שהכל בזכות עצמו, (חידושי ר' יוסף נחמיה בשם רבו 'שבת מיהודה')
- **תפילת "אבינו מלכינו"**
- **'אבינו מלכנו' חטאנו לפניך: 'אבינו מלכנו' אין לנו מלך אֶלָּא אַתָּה: 'אבינו מלכנו' עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:**
- סגולת תפילה זו שבכוחה וזכותה נענה ר"ע, ולא בזכות עצמו, מסוגיית הש"ס עולה שר' אליעזר הגדול, לא יכול להתפלל התפילה, וכבר נחלקו בגמרא (קידושין לו.) 'לכדתניא בניס איתם לה' אלהיכם, בזמן שאתם נוהגים מנהג בניס, אתם קרוים בניס, אין אתם נוהגים מנהג בניס, אין אתם קרוים בניס, דברי ר' יהודה, רבי מאיר אומר בין כך ובין כך, אתם קרוים בניס, שנאמר (ירמיהו ד, כב) בניס סכלים המה', ע"כ, וההלכה כר' מאיר, וע"כ אומרים 'אבינו' לפי ר' מאיר, 'מלכינו' לפי ר' יהודה, (ע"פ האבודרהם),
- ומבקשים פיוט של 'היום הרת עולם', 'אם קבנים', רחמנו כרחם אב על פנים, כר' מאיר, 'ואם קבנים' ענינו לך תליות עד שְׁתַּחֲוֶנָה, כר' יהודה, והנה בסוגיית הש"ס, מוצאים מחלוקת זו, אף בין ר"ע לר' אליעזר, לפי ר"ע בני ישראל תמיד קרואים בניס למקום, ור' אליעזר סובר שרק כשנוהגים מנהג בניס קרואים בניס, כדאיתא (ב"ב י.) וזו שאלה הוא טורנסרופוס הרשע את ר"ע אם אלהיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם א"ל כדי שניצולו אנו בהן מדינה של גיהנם א"ל [אדרבה] זו שמחייבת לגיהנם אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא כועס עליו ואותם קרוין עבדים שנאמר (ויקרא כה, נה) כי לי בני ישראל עבדים אמר לו ר"ע אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו והלך אדם אחד והאכילו והשקהו כששמע המלך לא דורון משגר לו ואנן קרוין בניס דכתיב (דברים יד, א) בניס אתם לה' אלהיכם אמר לו אתם קרוים בניס קרוין עבדים בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין בניס ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין עבדים ועכשיו אין אתם עושין רצונו של מקום, ע"כ,
- מכאן שר"ע סובר שבני ישראל תמיד קרואים בניס למקום, ור' אליעזר כפי העולה מהסוגייה (קידושין) ר' אליעזר אינו סובר כך, ממילא רק ר"ע יכול להתפלל 'אבינו מלכנו' לפניך, אבל צ"ע מפני מה הוסיף 'מלכינו' ואמר 'אבינו מלכנו' וכו', אלא יש מקומות שאנו רוצים שהקב"ה יהיה בבחינת 'אבינו

ויש מקומות שאנו רוצים שיהיה בבחינת 'מלכינו', כלומר בן כלפי אביו, חייב בכבודו מצד 'הכרת הטוב', עד כדי 'ומקלל אביו ואמו מות יומת', לעומת זה, כשבן חוטא לאביו חטאו גדול הרבה יותר מחטא עבד, כלפי אדונו, שעבד אינו מתחייב מצד הכרת הטוב,

- וזה מוכיחנו משה בפר' האזינו (דברים לב, ו) 'הָלֹךְ-יָהּ-נָה תִּגְמְלוּ זֹאת עִם נָבֵל וְלֹא חָכֵם הָלָלָהּ הוּא אֲבִיד קִנְיָן הוּא עֶשֶׂךְ וְיִלְכְּנֶךָ. א"כ בזמן החטא מעמד העבד עדיף ממעמד הבן, שכן מתחייב הרבה יותר, אבל בזמן התשובה, מעמד הבן עדיף, שעבד צריך רחמים, שתשובתו תתקבל, ואילו בן תשובתו מתקבלת מיד מצד אהבת האב לבן,

- וזהו חסד התשובה, שלגבי החטא דן אותנו הקב"ה כעבדים, ולגבי התשובה דן אותנו כבנים, וזה כוונת ר"ע 'אבינו מלכינו', לגבי התשובה אבינו, ולגבי החטא מלכינו,

- והנה 'בלעם הרשע' כשבלק הולכיו במקומות שיחטאו שם ישראל, כדי שימצא מקום לקללם, אמר (במדבר כג, כא) 'לֹא הָבִיט אֵינִי בְּעֵינַי וְלֹא רָאִה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵיוּ עִמּוֹ וְתִרְעוּת מִלֶּךְ בּוֹ, (נחש"ט) ה' אלהיו עמו' - אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זו מתוכו, ע"כ, ומוסיף בעל (הייטב לב): בבניי יש שני קבוצות, (1) אדם שמאמין בה' ובתורתו, באמונה שלימה, ואף כשחוטא יודע שאינו עושה טוב, ואינו רוצה לחטוא, ויודע שדרך התורה היא הנכונה, ורק יצרו מתגבר עליו, ולכן חוטא, כסוגריית הברדיטשבער רב, שאמר: שמעודו לא ראה מלאך שנברא מעבירה של יהודי שהיה שלם בכל גופו, (2) אדם שיש לו חסרון באמונה ולכן חוטא, או אדם שממציא לעצמו דרך היתר, שזו אינו עבירה כלל, ומגלה פניו בתורה שלא כהלכה, וחוטא מידיעה, שזה הדרך הנכונה,

- בלע חשב שחטאי בניי הם מאותם חוטאים, שבקבוצה ב. חוטאים בדיעה, אמר לו בלעם: אף בשעה שיעקב חוטא ה' אלקיו עמו, והיהודי מאמין בה', וכבר מצינו (בסוטה ג.) 'ריש לקיש אמר אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות', ועוד מוסיף, אם החטא הוא מחמת תאוה, ואינו מחמת אמונה, כבר לקח הקב"ה החטא על עצמו, כדאיתא (ברכות לב:) 'אמר רבי חמא ברבי חנינא: אלמלא שלש מקראות חטא בללו נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל', 'ידכתיב (מייכה ד, ו) ואשר הרעותי', הקב"ה אומר חטאתי עוונתי פשעתי שבראתי יצה"ר, וא"כ יש להפך בזכותינו שחטאנו מחמת יצה"ר, אבל אם החטא הוא מחמת כפירה, א"א ללמד כך זכות על חטאנו, וזה אמר בלעם לבלק שניס להוליכו למקומות חטאי בניי, שיכול לקללם, הקב"ה יודע טוב משנינו את סיבת חטא בניי מחמת יצר, ממילא 'לא הביט עון ביעקב ולא ראה עמל בישראל כי ה' אלקיו עמו' היהודי חושב מה' אף בשעת החטא, וזה הכוונה 'אבינו מלכנו חטאנו לפניך', 'אבינו מלכנו' אין לנו מלך אלא אתה, 'אבינו מלכנו' עשה עמנו למען שמך, פירוש: אכן 'חטאנו לפניך' אבל אתה יודע שאף בשעת העבירה 'אין לנו מלך אתה' ואנו מאמינים ולכן 'עשה עמנו למען שמך' כי הטענה היא על ה' שברא יצה"ר, (ייטב לב פר' בלק)

- והנה הייתה מחלוקת גדולה באחרונים, בענין אם אומרים נוסח תפילת 'אבינו מלכנו' ברי"ה או לא, ע"פ האר"י אין מזכירים חטאים ברי"ה, ממילא אין להתפלל התפילה ברי"ה, וכן בספרי הקבלה מבואר שבשעת הדין לא יזכיר אדם חטאיו, מאידך גיסא, יש הרבה קהילות שאומרים, 'אבינו מלכנו' אף שלא מזכירים חטאים אומרים תפילה זו,

- מהר"י מבעלזא ז"ע, אמר: תפילת 'אבינו מלכנו' אינו וידוי, אלא אנו רוצים להמליך את הקב"ה על עצמינו, כמו שאדם מודד בגד חדש, שנתפר בשבילו, צריך להפשיט בגדו הישן, כך בקבלת מלכות חדשה, צריך תחילה להפשיט החטאים הקודמים, שתהיה קבלת המלכות בשלמות, אף לפי פירוש הייטב לב כנ"ל, אפשר לומר התפילה, כיון שכביכול אין החטא תלוי באדם אלא ביצרו שברא ה',

- והנה ר' סעדיה גאון כותב בטעמי תקיעת שופר: להזכיר מעמד הר סיני, בפשט, מפרשים שהכוונה להזכיר זכויות בניי שקיבלו התורה, ביניעה ונשכחו, אבל בעומק הדברים מפרשים, שכשאדם עושה זכר לדבר, כוונתו שרוצה את הדבר, ולכן עושה לו זכר, אם היו בניי חוטאים, מחוסר אמונה והיה החטא בשרשם, לא היו רוצים להזכיר מעמד הר סיני, כמו כת הרפורמים, שסוברים שהתורה כבר אינה עדכנית להיום, ואינם חושבים על זכר למעמד הר סיני, אבל כשמזכיר אדם המעמד בהר סיני, מבאר כלל, שחטאו היה מחמת יצר, וזהו שאומרים (תהלים פא, ד) 'תִּתְקַעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסַח לְיוֹם חֲנֻנִי, כִּי חָסַד לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפָּט לְאַלְהֵי יַעֲקֹב', כביכול אם צריך לעשות משפט, צריך לעשות ל'אלוקי יעקב' שברא היצר, והא ראייה שאף כשיחטאנו לפניך, מחשבותינו ש'אין לנו מלך אלא אתה, (חת"ס) (ייטב לב)